

Stap met een Hollandse Meester in een schilderij

Inleiding

Stap met een Hollandse Meester in een schilderij en beleef de trekvaart! Voor u ligt het eindverslag van het gelijknamige project (2020-2021).

Het bekijken van beeldmateriaal is de ideale manier om terug te gaan in de tijd en te ervaren hoe het Hollandse landschap en de trekvaart er heeft uitgezien. Na uitgebreid onderzoek zijn de meest exemplarische afbeeldingen uitgekozen om het landschap vanaf het water te ervaren.

Het project 'Stap met een Hollandse Meester in een schilderij' bestaat uit videomateriaal van ongeveer drie eeuwen trekvaart (17e eeuwse, 18e eeuwse en 19e eeuwse afbeeldingen), twee audiotours op Izi.Travel en ruim tien korte bijbehorende filmpjes (youtube) van kunstenaars die in de audiotours zijn opgenomen. De drie eeuwen trekvaart zijn te zien in de locaties van het Buitenmuseum.

De audiotours zijn te vinden op Izi.Travel onder de titels 'De historische havenwandeling in Den Haag' en 'Stap met een Hollandse Meester in een schilderij'. In de audiotour is ook het bijbehorend beeldmateriaal van kunstenaars te vinden, die in de locaties van het Buitenmuseum werkten of in de directe omgeving daarvan. Met kunstwerken uit Haagse musea en architectuur die elders in de stad te vinden is, worden de woon- en werklocaties van de kunstenaars in het Oude Centrum in het algemeen en het Buitenmuseum in het bijzonder met de musea en gebouwen in de binnenstad verbonden.

In het verslag kunt u door op de filmpjes te klikken ook thuis of achter uw bureau van het project genieten.

Het project is mede mogelijk gemaakt door de vrijwilligers van het Buitenmuseum en door de financiële bijdrage van de provincie Zuid-Holland.

Stap met een Hollandse Meester in een schilderij, vaar mee met de trekschuit, drie eeuwen trekvaart

17e eeuw

Stap met een Hollandse Meester in een schilderij. We gaan op reis door het Hollandse landschap met Baruch de Spinoza, de bekendste filosoof van Nederland. Aan de hand van kunstwerken van bewoners van het Buitenmuseum zoals Jan van Goyen en Jan Steen beleven we de trekvaart.

Klik op de afbeelding en bekijk het filmpje op Youtube.

18e eeuw

Stap met een Hollandse Meester in een schilderij. We gaan met Mozart en de ondernemers, de familie la Fargue en schilders van het Haags Porselein op reis met de trekschuit in de 18e eeuw. Hoe zag het Hollandse landschap eruit?

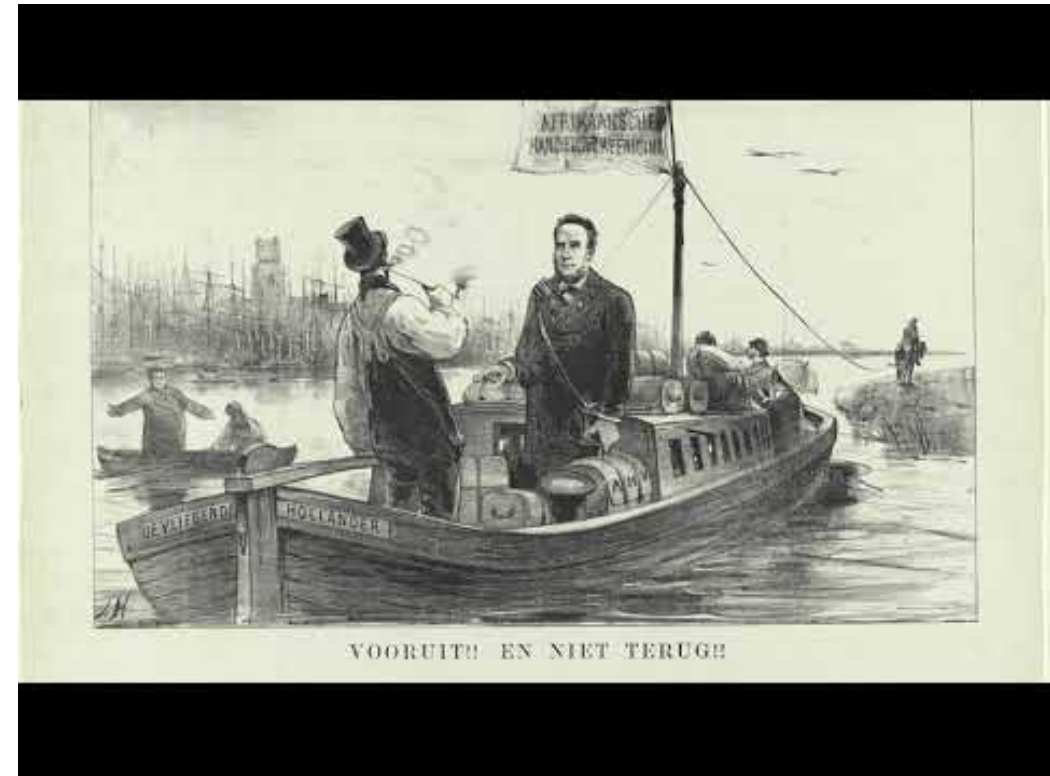
Klik op de afbeelding en bekijk het filmpje op Youtube.

19e eeuw

Stap met een Hollandse Meester in een schilderij. We gaan met Bartholomeus van Hove, Johan Barthold Jongkind en diverse andere kunstenaars op reis en zien de vaarwegen in de 19e eeuw. Hoe zag het Hollandse landschap eruit?

Klik op de afbeelding en bekijk het filmpje op Youtube.

Audiotour op Izi.travel

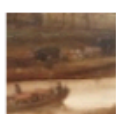
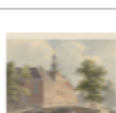
1. Historische havenwandeling in Den Haag

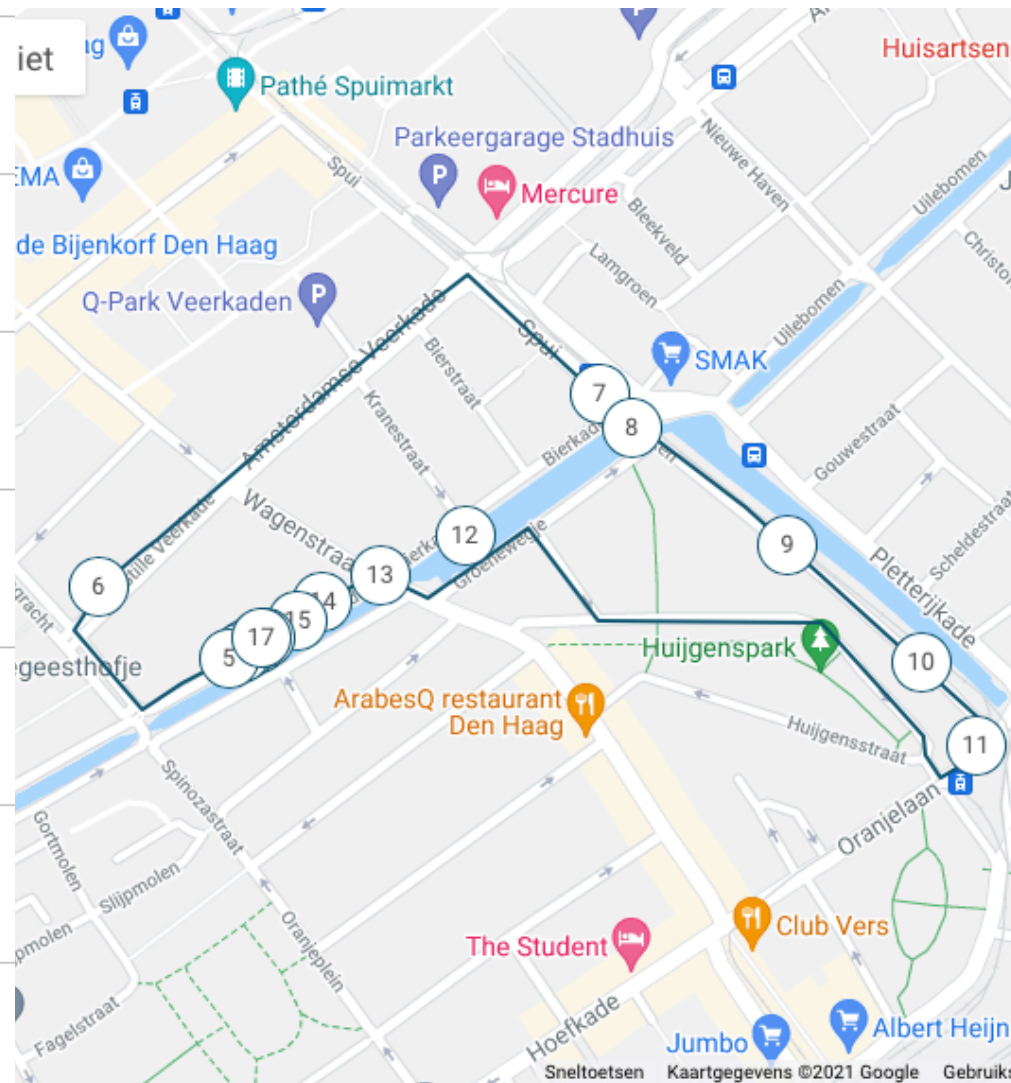
Op deze wandeling zetten we het historisch havengebied in het centrum van Den Haag in de schijnwerpers. Er zijn veel mooie pareltjes en leuke plekjes om iets te eten of te drinken of om te recreëren op het water. De 400 jaar oude grachten, de passantenhaven, de museumhaven, de gedempte grachten en de panden van de oude rederijen zijn onderdelen van het havengebied. Dit geeft het gebied een eigen identiteit. We komen tijdens de wandeling ook langs woonhuizen en ateliers van 17de eeuwse en 19de eeuwse kunstenaars. Zij schilderden het Hollandse landschap, waar de trekschuit doorheen trok. Met hun schilderijen in de musea trekt het Hollandse landschap van vervlogen tijden aan ons voorbij alsof we aan boord zijn van een schip.

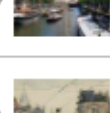
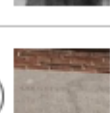
Geniet van deze mooie, veelzijdige wandeling waarbij de geschiedenis van de binnenvaart in een notendop wordt gepresenteerd.

De wandeling begint en eindigt bij het Buitenmuseum op de Dunne Bierkade 16.

Audiotour overzicht

- 1 Inleiding
- 2 Jan van Goyen
- 3 Architect met bouwplaats
- 4 Schilders van de 19de eeuw
- 5 De Pakschuit
- 6 Veerkades
- 7 Spui, trekschuit naar Leiden

- 8 Bierkadehaven
- 9 Zieken, trekschuit naar Delft
- 10 Zieken - Leprozenhuis - Museumhaven - Enthoven
- 11 Wachtje/Tolhuisje
- 12 Binnenvaartschip Hendrina Johanna
- 13 Wagenbrug en Wagenplein
- 14 Motorbootdienst tussen Rotterdam en Den Haag
- 15 Marktschipper Silleviss
- 16 De Haagsche Stoomboot Maatschappij
- 17 Verdieping

Historische havenwandeling in Den Haag

Historische havenwandeling in Den Haag

1. Jan van Goyen

We beginnen op de Dunne Bierkade 16. U staat nu voor het huis van Jan van Goyen.

Van Goyen was een van de meest productieve schilders in de 17de eeuw. Hij schilderde meer dan duizend schilderijen en maakte minstens zoveel tekeningen.

De schilderijen maakte hij in het atelier. Hier, op de Dunne Bierkade. Een van de grootste schilderijen die hij maakte is 'Het Gezicht op Den Haag vanuit het Zuidoosten' (1651). Het schilderij is in het Haagse Historisch Museum te zien en wij hebben hier in het Jan van Goyenhuis een kopie hangen.

Het schilderij werd gemaakt in opdracht van het stadsbestuur. Ze waren trots op Den Haag, dat werkelijk prachtig was geworden. Ze laten zich dan ook afbeelden op het schilderij, in een schuitje linksvoor.

In deze periode vierde de kunst en cultuur zijn hoogtijdagen. Den Haag speelde in de 17de eeuw een prominente rol in de Republiek. Het was de Hofstad, het centrum van macht en bestuur en de bakermat van kunst en wetenschap. De trekschuit was zo'n 17de eeuwse uitvinding. Steden en dorpen werden met de trekschuitdienst verbonden. Het was de eerste vorm van openbaar vervoer.

Net als de trekschuit, wordt ook het schuitje van het stadsbestuur met een paard voortgetrokken.

Ook Jan van Goyen was trots op zijn prestaties. De twee huizen op de Dunne Bierkade die hij liet bouwen staan prominent op het schilderij afgebeeld. Een van deze huizen is Dunne Bierkade 16, het huis waar u nu voor staat. Dat is het huis waar hij zelf woonde en waar waarschijnlijk ook Jan Steen vijf jaar met zijn gezin heeft doorgebracht. Het buurhuis, Dunne Bierkade 17 liet hij ook bouwen. Dit verhuurde hij aan Paulus Potter.

Kijk naar het bijgevoegde filmpje van het Haagse Historisch Museum voor een sfeerimpressie van het schilderij.

U staat met uw gezicht naar het Jan van Goyenhuis. Ga links. De volgende stop is twee huizen verder op de Dunne Bierkade 18.

2. Architect met bouwplaats

We staan nu voor Dunne Bierkade 18.

Het Van Balckeneynde Huis is gebouwd naar ontwerp van Pieter Post (1608-1669). Het is van een bijzondere schoonheid en dateert uit de bloei van de 17de eeuw (1638). Bijzonder aan het huis is de natuurstenen gevel. Het huis getuigt van een zuivere maatvoering en past als voornaam woonhuis bij de rijkdom en status van de familie. Hier, aan de rand van de stad was het goed wonen met weids uitzicht op de velden, met Rijswijk op de achtergrond. Achter het huis was de bouwplaats. Bouwmaterialen werden via de grachten en de Vliet vervoerd.

In de loop der tijd heeft het achterterrein van dit huis veel functies gehad. Zo was hier onder andere een zeepziederij (sedert 1620), de fabriek van het Haags Porselein (1776-1790), een glasfabriek (1790-1795) en een houthandel (1840-1923).

Loop een huis verder. De volgende stop is op de Dunne Bierkade 19.

3. Schilders van de 19de eeuw

Deze stop is op de Dunne Bierkade 19.

De Dunne Bierkade was eeuwenlang een creatieve broedplaats. In de 19de eeuw stonden hier de woonhuizen en ateliers van beroemde schilders uit de Romantiek en de Haagse School.

Dit is het woonhuis van Bartholomeus van Hove (1790-1880). Hij is één van de belangrijkste schilders uit de Romantiek, een kunststroming met een sterke hang naar de 17de eeuw. Hij schildert stadsgezichten. Bijzonder aan zijn werk is dat het soms volledig op de werkelijkheid is gebaseerd, maar meestal een mengeling van realiteit en fantasie is. Afgebeeld zijn stadsgezichten met elementen uit zowel het heden en het verleden. Ook voor de trekschuit heeft hij een voorliefde. Schilderijen met dit onderwerp plaatst hij in de 17de eeuw.

Loop een paar huizen verder. De volgende stop is Dunne Bierkade 21.

4. De Pakschuit

We staan nu voor Dunne Bierkade 21.

Het openbaar vervoer tussen Hollandse steden werd vanaf de 17de eeuw verzorgd door beurtschippers, trekschuiten en postkoetsen. Ze waren veilig, betrouwbaar, relatief comfortabel en kenden vaste vertrektijden en vaste routes, waarop ze het alleenrecht hadden. Trekschuiten verzorgden het voornaamste deel van het personenvervoer.

Beurtschippers verzorgden het vrachtvervoer, maar namen ook wel passagiers mee. Bij gunstige wind zeilden ze, maar op andere momenten werden ze gejaagd door een paard. Rond het midden van de 17de eeuw was er een grote groei aan beurtvaartmonopolies. Steden gingen met elkaar op basis van wederkerigheid een overeenkomst aan, waarbij zij het alleenrecht van de beurtvaart gaven aan schippers, die zij zelf aanstelden (uitsluitende vaart). In de ordonnanties staan de vaste vertrektijden en de vaste routes, waarop het alleenrecht bestond.

Boven de inrijdeur staan de woorden "Dagelijksche Pakschuitdienst op Amsterdam". De vaart op Amsterdam kwam in 1594 tot stand en is de oudste uitsluitende vaart van ons land.

Loop de Dunne Bierkade af en sla rechtsaf. U komt op de Paviljoensgracht.

De volgende stop is op de Veerkades. Sla de eerste weg rechtsaf.

5. Veerkades

Onze volgende stop is Stille Veerkade 37.

Op de Veerkades staan nog een aantal pakhuizen uit de 19de en 20ste eeuw. Een enkel pakhuis heeft nog een hijsbalk, om goederen omhoog te hijsen.

Speciale aandacht verdient Stille Veerkade 37, een pand uit omstreeks 1900. Op het tegeltableau van dit pand is de Paviljoensgracht met het Het Heilige Geesthofje en de schepen op de Veerkades te zien voor de demping van deze grachten.

De bevolking van Den Haag groeide in de tweede helft van de 19de eeuw van 70.000 naar 200.000 Hagenaars. De voorzieningen liepen achter. De grachten waren èn riool èn drinkwatervoorziening. Dat ging niet samen. In de grachten kon de cholerabacterie prima gedijen, met grote epidemieën en veel sterfte als gevolg. Vandaar dat tussen 1901 en 1903 de grachten van de Stille en Amsterdamse Veerkade werden gedempt.

Momenteel gaan er weer stemmen op om de grachten opnieuw te openen.

Ga de vierde straat rechts. De volgende stop is op het Spui.

Klik op de afbeelding en bekijk het filmpje op Youtube.

7. Spui, trekschuit naar Leiden

Deze stop is op het Spui ter hoogte van de tramhalte.

In de 17de eeuw werd de infrastructuur aangelegd voor het openbaar vervoer van passagiers over water met de trekschuit. De schuiten werden voortgetrokken door een paard, met de scheepsjager als begeleider. Het was betaalbaar, snel en betrouwbaar openbaar vervoer, dat de belangrijke steden in de Republiek met elkaar verbond. Met een strak vaarschema en een behoorlijk hoge frequentie aan vaarten was het een belangrijke en succesvolle uitvinding uit de 17de eeuw. Jaarlijks maakten duizenden mensen er gebruik van. Tot ver in de 19de eeuw was de trekschuit in gebruik.

Vanaf het Spui vertrokken de trekschuiten naar Leiden. De schuiten meerden drie uur na vertrek bij de Haagpoort in Leiden aan. Er vertrokken minstens 8 schuiten.

Loop naar de hoek van de straat Bierkade/Spui. Hier is onze volgende stop.

7. Bierkadehaven

Dit is de stop Bierkadehaven. U staat nu op de hoek van het Spui en de Bierkade.

De Bierkadehaven werd in 1614 gegraven. Vijf jaar later werd deze haven een onderdeel van de verdedigingsgordel, die Prins Maurits om Den Haag heen liet graven. Zo kon het dorp verdedigd worden tegen de Spanjaarden. De haven aan de Bierkade bevond zich langs de buitengrens van Den Haag.

Toen de bebouwing werd uitgegeven, was het de insteek van de magistraat dat reizigers en bezoekers direct onder de indruk waren van de schoonheid van het dorp. Vandaar dat de huizen aan een aantal voorschriften zouden moeten voldoen. Zodoende kwamen er huizen die tenminste twee verdiepingen hoog waren en die gemetseld waren volgens een voorgeschreven patroon met witte lagen metselwerk.

Tot de 18de eeuw had Den Haag geen stadsrechten en bepaalden de Staten van Holland dat het brouwen van bier daarom in Den Haag verboden was. Den Haag lijkt dus vrijwel geen biertraditie te kennen, maar aan de naam van deze kades af te lezen, was er toch bedrijvigheid die met bier te maken had. Al het aangevoerde bier werd aan de Bierkade en Dunne Bierkade gelost en verhandeld. Hier woonden de bierstekers.

Loop rechtdoor. U gaat de brug over. Op de hoek Zieken/Groenewegje is onze volgende stop.

9. Zieken - Leprozenhuis - Museumhaven - Enthoven

De naam van de kade, het Zieken geeft een historische verwijzing naar de functie van de plek. Hier was het leprozenhuis, het ommuurde ziekenhuis voor lepra-patiënten. In een dergelijk ziekenhuis werden mensen die aan lepra leden geïsoleerd opgevangen. Het gebouw werd in de 17de en 18de eeuw herbestemd als proveniershuis, een huis voor ouderen. In het begin van de 19de eeuw werd het afgebroken.

De naam van de nieuwbouw Spinalonga, verwijst nog naar de leprozen. Spinalonga is een eiland voor de kust van Kreta, waarop een Venetiaans fort staat, waarin een leprozenhuis was gevestigd. Het is een belangrijke toeristische trekpleister op Kreta.

Aan de kade staan veel voormalige pakhuizen en koetshuizen. De bijbehorende haven is de museumhaven van de binnenstad. Aan de steiger liggen een aantal Varende Monumenten.

Hier tegenover was in de 19de eeuw de metaalpletterij van Enthoven. Metalen werden aan- en afgevoerd via de Vliet. In zijn Haagse periode maakt Vincent van Gogh (1853-1890) een serie zorgvuldig uitgevoerde aquarellen, waaronder één van de fabriek van Enthoven. Het geeft een goed tijdsbeeld van de ontwikkeling van de industrie in Den Haag in de 19de eeuw. Van Gogh toont de keerzijde van deze ontwikkeling. De stad wordt geteisterd door luchtverontreiniging. De sociale onderklasse wordt uitgebuit en leeft in erbarmelijke omstandigheden.

Loop verder naar de hoek van het Zieken. Hier is onze volgende stop.

10. Wachtje/tolhuisje

Op de hoek Zieken/Oranjelaan/Rijswijkseplein is onze volgende stop. Het is een markant gebouwtje. Het gebouwtje staat bekend als 'Het Wachtje' of 'Tolhuisje'.

Het betalen van tol was eeuwenlang een goed gebruik. Het onderhoud en de aanleg van wegen, kades, bruggen, het jaagpad en het uitbaggeren van de Vliet kon flink in de papieren lopen. Met het betalen van tol werden deze kosten gedekt. Overal waar je langs kwam werd verwacht dat je een duit in het zakje deed.

Hier aan het Zieken werd tol geheven en verderop op de vaarroute richting Delft betaalde de reiziger tol bij de Geestbrugkade in Rijswijk en bij de brug bij buitenhuis Burchvliet. Wanneer je gebruik maakte van de straatweg naar Delft moest je ook tol betalen.

Rond 1700 werd het jaagpad langs de Vliet bij de splitsing richting Delft verlegd naar de westzijde van de Vliet. De weg aan de oostzijde werd toen bestraat. De aanleg van de straatweg naar Delft was bedoeld om het landverkeer te verbeteren. Te paard of met de koets kon de reiziger sneller en comfortabeler van Den Haag naar Delft rijden. De straat sloot min of meer aan op de weg door Rijswijk die bij de Wagenbrug begon.

Er kwam een tolhuis en een groot hek. De situatie hier was vergelijkbaar met de situatie in Den Haag. De gebruikers van de weg gingen een grote poort door, waar de

stadswapens op stonden (zie afbeelding). De poorten zijn er niet meer, maar net als in Den Haag is nog wel een tolhuisje aanwezig (een 19e eeuws huisje).

Terug naar dit gebouwtje. Zeger Reijers (1789-1857), de stadsarchitect van Den Haag, bouwde op het Rijswijkseplein dit gebouwtje (1825-1827). Het was een huisje waar ambtenaren de in- en uitvoerrechten inden. Voor de bouwstijl van het tolhuisje liet hij zich inspireren door de Franse architect Ledoux (1736-1806), die een hele snoer van tolhuisjes rond Parijs bouwde.

Ga direct na het 'Wachtje' naar rechts. Het Huijgenspark in. Ga de eerste weg rechts. Dit is de Kikkerstraat. Loop de Kikkerstraat uit en ga naar links. Als u naar de overkant van de gracht kijkt ziet u het binnenvaartschip Hendrina Johanna liggen. Dit is onze volgende stop.

11. Binnenvaartschip Hendrina Johanna

U kijkt naar het schip Hendrina Johanna aan de overkant van deze gracht. Wil u het schip bezoeken? Dat kan! Het schip is van stichting de Ooievaart, de Haagse rondvaart. U kunt het afhuren om bijvoorbeeld te vergaderen of voor private dining. Bel met het havenkantoor op 070 4451869 voor de openingstijden.

Het binnenvaartschip Hendrina Johanna is industrieel erfgoed dat herbestemd is als museum en vergaderruimte. Het zeilschip is gebouwd voor de Haagse Grachten om vracht als stenen en andere bouwmaterialen aan te voeren. Het schip is meer dan honderd jaar oud.

De Hendrina Johanna is als museumschip een goede illustratie van een afgesloten periode van zeilend vrachtvervoer van en naar Den Haag. Met haar ligplaats aan de Wagenbrug doet Hendrina Johanna oude tijden herleven.

Bekijk het bijgevoegde filmpje.

In Rotterdam ligt een vergelijkbaar schip, de Hasselter aak Annigje van het Maritiem Museum. Ook hier is een filmpje van.

Loop het Groenewegje uit en sla rechtsaf. U loopt over de Wagenbrug en steekt de straat over. Ga de Dunne Bierkade in.

Klik op de afbeelding en bekijk het filmpje op Youtube.

12. Wagenbrug en Wagenplein

Al in 1663 werd de Rijswijkseweg tussen de Wagenstraat en de Hoornbrug in Rijswijk bestraat. Het was daarmee de eerste verharde weg van de Nederland. De postkoetsen maakten dankbaar gebruik van deze verharde weg. Op het Wagenplein vertrokken deze koetsen naar andere steden in de Republiek volgens vaste vertrektijden en op vaste routes. Verharde wegen waren een uitzondering. Hierdoor was dit vervoer veel oncomfortabeler dan de trekschuit. De tarieven waren minstens twee keer zo hoog als de trekschuit.

De Wagenbrug lag bij een van de weinige uitvalswegen van Den Haag en was een beweegbare brug. Rond 1850 veranderde Den Haag ingrijpend. Het was de tijd van de industrialisatie. Hollands Spoor werd aangelegd (1843) en naar dit station kwam een tramlijn over de Wagenbrug. Door deze tram werd de oude Wagenbrug veranderd. De Wagenbrug ging niet meer haaks over de vaart, maar schuin over het water. De straatweg ging dan recht. Aanvankelijk was het een paardentram, een zware dubbeldeks tram, die op de rails voortgetrokken werd door paarden.

In 1921 kon het wegdek van de Wagenbrug nog worden opgevijseld. Nu is dat niet meer mogelijk. De huidige brug is van een aantal jaren later en is een vaste brug. Door de veranderingen aan de brug konden veel schepen het centrum van Den Haag niet meer bereiken. Wel werden er korte tijd vrachtschepen gebouwd, die ondanks de

wijzigingen, toch onder de brug door konden. Het waren maatschepen, smalle schepen met beperkte tonnage, waarvan de zwaarden konden worden verwijderd. Ook was de kajuit lager dan voorheen; de mast werd gestreken en de ankerlier was klappend. Dit specifieke maatschip werd Wagenbrugger genoemd. Het binnenvaartschip Hendrina Johanna is zo'n schip.

13. Motorbootdienst tussen Rotterdam en Den Haag

Op de Dunne Bierkade 4A is onze volgende stop.

---Rond 1900 veranderde het grachtenstelsel van Den Haag ingrijpend. De waterwegen in de stad waren in de loop der tijd steeds drukker geworden. Door een enorme bevolkingsgroei en de toegenomen industrialisatie werd de druk op het centrum vergroot. Er waren markten op het water waar de boten dicht tegen elkaar aan lagen. Hier was het onmogelijk om met vrachtschepen ongehinderd door te varen. Bovendien kon je in het smalle grachtenstelsel met de vele haakse bochten nergens fatsoenlijk keren. Ook werd vervoer over land populairder.

De gemeente besloot om de grachten en de oude binnenhavens van het Spuikwartier te dempen en de Laakhaven aan te leggen. Het is de eerste industriehaven van Nederland. De werkzaamheden begonnen rond 1890. De Laakhaven werd een grootschalig industriegebied van twee kilometer met drie zijhavens en vierduizend meter laad- en loskaden. Er was voldoende ruimte voor fabrieken en pakhuizen.

In deze haven waren brandstoffirma's, bierbrouwerijen, houthandelaren, petroleumondernemingen, meelfabrieken, verffabrieken, wasserijen, een slachthuis, een melkfabriek, een groenteveiling en een gasfabriek.

Het pand waar we nu voor staan is van de firma Frijlink & Van Putten. Het bedrijf onderhield vanaf de Dunne Bierkade ruim twintig jaar een beurtvaartverbinding tussen Den Haag en Rotterdam. In 1913 verhuist het bedrijf, net als veel andere beurtvaartondernemingen naar de Laakhaven.

De tijd heeft niet stilgestaan. Het havengebied in Den Haag is volop in ontwikkeling. In de Laakhaven en Binckhorsthaven zijn grootschalige veranderingen gaande. Ook is in 2015 de Poolsterhaven als watercompensatie voor de verbreding van de Neherkade opgeleverd. Van het graven van deze haven is een timelapse gemaakt. Kijk naar het bijgevoegde filmpje.

Loop verder op de Dunne Bierkade. Op nummer 12 is de volgende stop.

14. Marktschipper Sillevis

U staat voor Dunne Bierkade 12. De gevelsteen geeft aan dat hier de marktschipper Sillevis zijn bedrijf had.

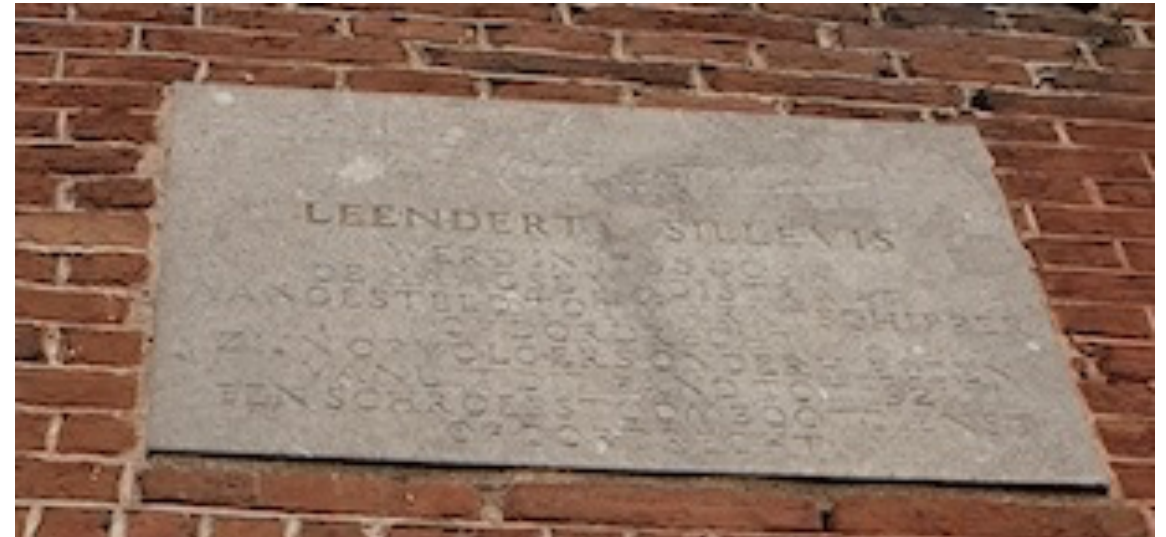
Leendert Sillevis werd in 1785 door de magistraat aangesteld als marktschipper op Dordrecht. Zijn opvolgers onderhielden vanuit dit pand tot 1921 een schroefstoombootdienst op Dordrecht. Ook had de firma rond 1900 drie stoompakschuiten, die op Rotterdam voeren.

De plek waar de schepen aanmeerden in Dordrecht was de Nieuwe Haven. Hier zitten op de gevel nog smeedijzeren letters 'Sillevis Dordrecht en Den Haag'.

Dordrecht had een wijd vertakt stelsel van beurtvaardiensten op alle grote steden in Nederland. Beurtvaarders vervoerden naast goederen vanuit het eiland van Dordrecht ook veel passagiers.

De reders op de Dunne Bierkade werden in het begin van de 20e eeuw onder druk gezet om richting de Laakhaven te vertrekken. Ook Sillevis vertrok. Hij vestigde zich op de Goudriaankade.

Loop verder naar Dunne Bierkade 16.

15. De Haagsche Stoomboot Maatschappij

Aan de Dunne Bierkade 16 was het kantoor van de Haagsche Stoomboot Maatschappij gevestigd. Voor deze firma is dit huis in 1884 verbouwd. Aan de rechterkant kwam een koetshuis met paardenstal. Dat is nog goed herkenbaar. Onder de boog is een grote inrijdeur.

De Haagsche Stoomboot Maatschappij is het sluitstuk van een eeuwenlang verhaal over het vervoer voor passagiers over het water. In de 19de eeuw wordt het vervoer over land populair door comfortabelere en snellere vervoermiddelen, zoals de trein en de paarden- en stoomtram. Station Hollands Spoor wordt in 1843 geopend. De 14 uur reizen tussen Amsterdam en Rotterdam werd door de spoorverbinding teruggebracht tot 2 uur. Ook is er concurrentie van de tram. In 1886 wordt de tramlijn tussen Den Haag en Delft geopend. Dat is nu ruim 150 jaar geleden. Deze tramlijn loopt nog steeds langs het traject van de trekschuit. De trekschuitdienst was toen al een aantal jaren opgehouden te bestaan. Dat weerhoudt de Haagsche Stoomboot Maatschappij niet om in 1896 met een lijndienst te beginnen met vervoer van personen over het de Vliet en Schie tussen Den Haag, Delft en Rotterdam. De passagiersdienst vertrekt zeven en veertien maal daags. De kans om de lijn succesvol te exploiteren was klein. De Haagsche Stoomboot Maatschappij werd al snel uit de vaart genomen. Tegenwoordig hebben trein, tram en bus het openbaar vervoer van dit vaargebied overgenomen.

Rondvaartschepen varen nog dagelijks over de Haagse Grachten om toeristen de stad vanaf het water te laten zien. Ook naar Delft en Leiden zijn er vaarten. De boten

vertrekken vanaf de Bierkade. Ook met het Buitenmuseum zijn er vaararrangementen.

Bedankt voor het volgen van deze audiotour. Dit is het einde van de wandeling. Er is nog een onderwerp opgenomen. Onder het kopje 'Verdieping' staan tal van linken naar filmpjes en uitzendingen over het historisch varen en naar apps over andere Haagse havens.

16. Verdieping

U bent van harte welkom om een bezoek te brengen aan het Buitenmuseum. Kijk voor de openingstijden op www.buitenmuseum.com.

Op zoek naar meer verdieping over historische vaarwegen, havens en schepen in Zuid-Holland? Een echte aanrader is de serie Zuid-Hollands Welvaren.

In zes afleveringen komt dit historische vaarwegennetwerk in beeld: haar gebruikers in het heden en het verleden, kunstwerken als bruggen, sluizen en veerverbindingen, historische schepen én het water als historisch verdedigingswerk. Samen vormen zij Zuid-Hollands welvaren.

Aflevering 2 gaat over de trekvaarten in Zuid-Holland. In 2010 werden de historische vaarwegen nieuw leven in geblazen door de stichting Herstel Trekvaart Leiden-Delft. De vaart vertrok vanuit het havenkwartier in Den Haag. Met de Hadrianus, de boot van stichting De Ooievaart werd de route gevaren. Bij Leidschendam kwam een paard voor de schuit.

Ook van Worx Media is de serie Varen als Toen over de mensen die in Zuid-Holland historische schepen restaureren, beheren en in de vaart houden. U kunt de zes afleveringen bekijken met de volgende link.

Inmiddels zijn er veel veranderingen gaande in het Haagse grachtenstelsel. Er wordt druk gewerkt aan het vervangen van de nodige kademuurs en historische bruggen worden vernieuwd. Ook wordt gezorgd voor meer waterberging. Er

zijn de afgelopen jaren een aantal kleine havens bij gegraven.

Met industrieel erfgoed wordt zorgvuldiger omgegaan. Zo zijn de oude hijskranen in de Laakhaven monumenten geworden. De SHIE, Stichting Haags Industrieel Erfgoed heeft in de loop van jaren een serie (fiets- en wandel)routes langs industrieel erfgoed samengesteld en uitgegeven zoals een kleine brochure over De Laakhaven. Hier is ook een app van op Izi.Travel. Ook van het bedrijventerrein De Binckhorst heeft de Shie een app op Izi.Travel.

Bent u geïnteresseerd in musea, attracties of activiteiten rond de trekvaart in de provincie Zuid-Holland? Raadpleeg dan de website: <https://www.hollandswelvaren.com>

Deze wandeling is mogelijk gemaakt door de vrijwilligers van het Buitenmuseum en de provincie Zuid-Holland erfgoedlijn Trekvaarten. Er is fotomateriaal gebruikt van Kees Oosterholt, Wijkmagazine "Oude Centrum", Catharina Abels en Ankie Matlener. Speciale dank gaat uit voor het filmmateriaal naar Worx Media, Haagse Dingen - Seniorenjournaal, Omroep Scheveningen, het Haags Historisch Museum, het Erfgoedhuis Zuid-Holland, Pim Oltheten, Coen Schoonhoven en Jan Maris, stichting Herstel Trekvaart-Leiden Delft, RTV West en stichting de Ooievaart. De tekst is geschreven door F.W. Hofstra, MA, tekst Beurtschippers M.Voorhoeve, mr.. Eindredactie R.N. van der Ven.

Audiotour op Izi.travel

2. Stap met een Hollandse Meester in een schilderij

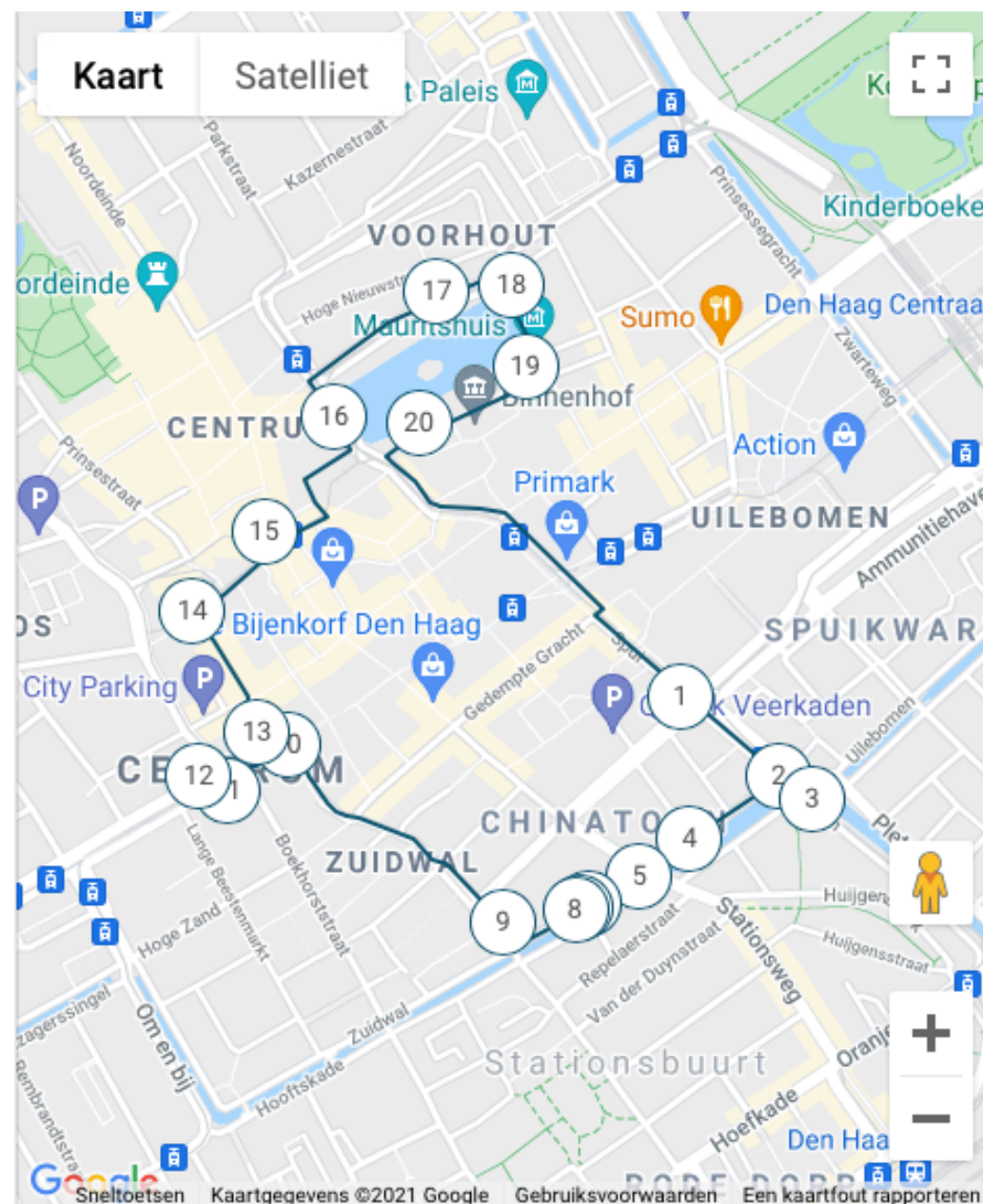
Op deze wandeling stappen we met een Hollandse Meester in een schilderij. De wandeling is gemaakt door het Buitenmuseum in Den Haag. Een van de speerpunten van dit museum is het verbinden van kunstwerken, die op de Dunne Bierkade zijn gemaakt met de desbetreffende locaties en de musea waar de kunstwerken te zien zijn. Leidraad voor deze wandeling is het werk van kunstenaars die op de Dunne Bierkade werkten.

Den Haag was het centrum van macht en bestuur en de bakermat van kunst en wetenschap. Per hoofd van de bevolking waren hier in de 17de en 19de eeuw meer kunstenaars werkzaam dan in Amsterdam. Architecten zorgden voor statige gebouwen en pleinen en hebben hiermee de identiteit van Den Haag vormgegeven. Met schilderijen van die gebouwde omgeving en het Hollandse landschap werd de schoonheid van Holland door beroemde schilders gevisualiseerd.

U loopt vanaf het Buitenmuseum in Den Haag op de Dunne Bierkade naar de binnenstad, waar u in het museumkwartier de kunstwerken van deze wandeling kan bekijken.

Audiotour overzicht

- Veerkade - Johan Barthold Jongkind
- Bierkade - Floris Arntzenius
- Zieken - Bartholomeus van...
- Kranestraat - Jan ten Compe
- Hoek...
- Dunne Bierkade 16 - Jan van Goyen
- Dunne Bierkade 17 - Paulus Potter

- Dunne Bierkade 18 - Pieter Post
- Paviljoensgracht 72-74 - Jan Steen
- Hoek Prinsegracht/Grote...
- Prinsegracht - Jacob van...
- Prinsegracht - Jacob van Campen
- Grote Markt 8A - Boterwaag
- Riviermarkt - Jan Steen
- Dagelijkse Groenmarkt 13 - t Goude Hooft
- Buitenhof 33 - Galerij Prins Willem V
- Lange Vijverberg 14 - Museum Bredius
- Korte Vijverberg 7 - Haags Historisch Museum
- Plein 29 - Het Mauritshuis
- Binnenhof 22 - Eerste Kamer der Staten-Generaal

Stap met een Hollandse Meester in een schilderij

1. Veerkade - Johan Barthold Jongkind

Markt- en veerscheperen op Delft, Rotterdam en Amsterdam meerden vanaf de 17de eeuw aan op de Veerkades. Er woonden ambachtslieden en beurtvaartondernemers. In de 19de eeuw stond hier het atelier van Johan Barthold Jongkind (1819-1891).

Jongkind is het meest bekend om zijn werken die hij in Frankrijk maakte. Na Vincent van Gogh wordt Jongkind gezien als de meest invloedrijke 19de eeuwse schilder uit Nederland. Hij wordt ook wel de vader van het impressionisme genoemd.

Jongkind schilderde landschappen en havengezichten in Zuid-Holland.

Onderweg vanaf Den Haag naar zijn moeder of zus in Midden-Delfland tekende Jongkind het landschap en werkte die tekeningen later uit tot etsen en schilderijen. Behalve in Den Haag heeft hij ook in Vlaardingen en Maassluis gewoond.

Jongkind inspireerde veel innovatieve kunstschilders. Hij is beroemd om zijn kleurschakeringen, vergezichten en luchtpartijen.

Benieuwd naar zijn werk van Haaglanden en omstreken? Bekijk dan het filmpje.

Steek de straat over en loop naar de kade. Dit is de hoek Bierkade/Spui. Hier is de volgende stop.

Johan Barthold Jongkind

Johan Barthold Jongkind (1819-1891) is het meest bekend om zijn werken die hij in Frankrijk maakte. Na Vincent van Gogh wordt Jongkind gezien als Nederlands meest invloedrijke 19de eeuwse schilder. Hij wordt ook wel de vader van het impressionisme genoemd.

In de 19de eeuw stond het atelier van Johan Barthold Jongkind op de Veerkade in Den Haag. Hij schilderde landschappen en havengezichten in Zuid-Holland en geeft een beeld van Midden-Delfland en locaties aan de trekvaart. Onderweg vanaf Den Haag naar zijn moeder of zus in Midden-Delfland legde Jongkind met zwart krijt de landschappen van de trekvaart vast en werkte die later uit tot etsen en schilderijen. Behalve in Den Haag heeft hij ook in Vlaarding en Maassluis gewoond.

Jongkind inspireerde veel innovatieve kunstschilders, waaronder Claude Monet. Hij is beroemd om zijn kleurschakeringen, vergezichten en

2. Bierkade - Floris Arntzenius

Floris Arntzenius (1864-1925) werd vooral bekend met zijn stadsgezichten van Den Haag tijdens regenachtig weer. Dit weertype geeft een geheel eigen identiteit aan de werken.

Tijdens zijn eerste jaren in Den Haag maakte hij landschappen, stads- en straatgezichten. In Den Haag schilderde hij onder meer de Veerkades, de Bierkade en de Spuistraat. Het zijn straten in zijn directe omgeving.

Het gezicht op de Bierkade is een goed voorbeeld van het werk van Arntzenius. Het leven op het kruispunt van oud en nieuw, blijkt uit de boten en schepen. Een schuit met zand wordt voort geboomd en komt net langs een zeilend binnenvaartschip. Iets verderop ligt een stoomboot. Uit het stoompijpje komen de nodige waterdampen.

Arntzenius wordt beschouwd als een vertegenwoordiger van de jonge generatie van de Haagse School. De Haagse School ontwikkelde een eigen variant van het realisme, ook wel 'Hollands Impressionisme' genoemd. De schilders wilden hun persoonlijke natuurbeleving overbrengen op de toeschouwer. Het ging om het sentiment, het gevoel van het moment (impressie).

In het filmpje krijg je een goed beeld van het werk van Arntzenius.

Floris Arntzenius

Floris Arntzenius (1864-1925) was een Nederlandse schilder, aquarellist en graficus. Hij wordt beschouwd als een vertegenwoordiger van de jongere generatie van de Haagse School. Tijdens zijn eerste jaren in Den Haag maakte hij landschappen in de typische Haagse Schoolstijl. Later schilderde hij vooral stads- en straatgezichten. In Den Haag schilderde hij onder meer de Veerkades, de Bierkade en de Spuistraat. Straten in zijn directe omgeving, want hij had in deze tijd een atelier op het Spui. Arntzenius werkte in verschillende media, maar zijn aquarellen springen het meeste in het oog. Met brede penseelstreken zet hij de afbeelding neer.

De Haagse School ontwikkelde een eigen variant van het realisme, ook wel 'Hollands Impressionisme' genoemd. De schilders wilden hun persoonlijke natuurbeleving overbrengen op de toeschouwer. Het ging om het sentiment, het gevoel van het moment (impressie). Kunstenaars schilderde of tekenden vaak buiten 'en plein air'. Bij Arntzenius heeft de toeschouwer het gevoel buiten in het weiland of op een regenachtige dag aan de kade of in een winkelstraat in de stad te zijn.

Arntzenius werd lid van de kunstenaarsvereniging Pulchri Studio in Den Haag en werd later toegelaten tot de Hollandsche Teekenmaatschappij, die was opgericht door Anton Mauve (1838-1888), Jacob Maris (1837-1899) en Hendrik Willem Mesdag (1831-1915) om de aquarel als zelfstandig kunstwerk te promoten.

Klik op de afbeelding en bekijk het filmpje op Youtube.

3. Zieken - Bartholomeus van Hove

Op de hoek Groenewegje/Zieken is onze volgende stop.

Op dit schilderij zien we de haven aan het Zieken met de trekvaartdienst richting Delft. De trekvaartdienst was de eerste vorm van openbaar vervoer. De trekschuit ligt aangemeerd voor de stadsherberg. De klok heeft net het halve uur geslagen. Tijd om te vertrekken. Elk half uur vertrok er vanaf het Zieken een schuit naar Delft. Kruiers helpen met de handbagage en de schipper en zijn knecht zorgen ervoor dat de passagiers geholpen worden met het in- en uitstappen. De trekschuit voer van stad naar stad.

Het schilderij is gemaakt door Bartholomeus van Hove (1790 -1880). Hij was één van de belangrijkste schilders uit de Romantiek. Bijzonder aan het werk van Van Hove is dat zijn stadsgezichten soms volledig op de werkelijkheid zijn gebaseerd, maar meestal een mengeling van realiteit en fantasie tonen of totaal gefantaseerd zijn.

Van Hove is vooral bekend als leermeester van Johannes Bosboom (1817-1891) en Jan Hendrik Weissenbruch (1824-1903), beroemde schilders van de Haagse School.

Interesse in zijn werk? Kijk naar het bijgevoegde filmpje.

Liever een sfeerimpressie van het werk van Jan Hendrik Weissenbruch? Klik dan op deze link.

Liever een sfeerimpressie van het werk van Johannes Bosboom? Klik dan op deze link.

Loop terug over de brug en sla links af. Je bent nu op de Bierkade. De volgende stop is bij de tweede dwarsstraat.

Bartholomeus van Hove

Bartholomeus van Hove (1790 -1880) was één van de belangrijkste schilders uit de romantiek, een kunststroming met een sterke hang naar de Gouden Eeuw. Hij woonde aan de Dunne Bierkade. Van Hove schilderde vele stadsgezichten en was tevens decorschilder en schilder van kerkinterieurs. Hij heeft een omvangrijk oeuvre nagelaten. Het grote aantal leerlingen dat hij onderwees, zijn werk als decorateur, zijn opdrachten uit invloedrijke en Koninklijke kringen en zijn actieve rol als bestuurder in diverse kunstorganisaties hebben bijgedragen aan Van Hove's wijd verspreide invloed op de schilderkunst. De creativiteit werd van generatie op generatie overgeleverd; ook zijn zoon en kleinzoon waren verdienstelijke kunstenaars, terwijl zijn neef Andreas Schelfhout hem in beroemdheid overtrof. Zijn werk als autonoom kunstenaar is in de loop der tijd geherwaardeerd, maar werd lange tijd als ondergeschikt geacht aan zijn rol als leermeester.

Rond 1825 vestigde hij zich in het huis op de Dunne Bierkade 19/20 (onderdeel Buitenmuseum, Schilderrijk Den Haag). In zijn ruime atelier werden kunstenaars opgeleid. Hier wist hij zijn vakmanschap over te brengen op Johannes Bosboom (1817-1891) en Jan Hendrik Weissenbruch (1824-1903), beroemde schilders van de Haagse School. Hij woonde op de Dunne Bierkade tot 1836. Het was een van de meest succesvolle periodes in zijn bestaan als kunstenaar. In de jaren tussen 1825 en 1836 maakte hij zijn meest oorspronkelijke werk.

Zie voor gebruikt beeldmateriaal de informatie onder het filmpje op Youtube.

Klik op de afbeelding en bekijk het filmpje op Youtube.

4. Kranestraat - Jan ten Compe

De schilder Jan ten Compe (1713-1761) was een legende in zijn tijd. Hij dankte zijn bekendheid aan zijn stadsgezichten die hij minutieus schilderde. Maar eigenlijk had hij nog veel beter kunnen worden. In het jaar waarin hij de Bierkade schilderde, speelde zijn drankprobleem op en na die tijd heeft hij niets meer van wezenlijk belang gemaakt.

Het schilderij van de Bierkade geeft op een verhalende manier een topografisch correct beeld van de haven. Het schilderij wordt verlevendigd door wat wandelende figuurtjes en een drijvend tonnetje bier midden in de gracht. Ironisch genoeg is de kern van zijn probleem nu het middelpunt van het schilderij. Op de voorgrond zie je een houten kraan. Hiermee takelden arbeiders zware tonnen bier aan land. Toentertijd stonden aan de Bierkade tal van pakhuizen en herbergen met trapgevels. De plek is met grote precisie geschilderd en geeft daarom een uniek beeld van de binnenhaven.

— — —

We lopen verder de Bierkade af en steken de straat over.
We staan nu op de hoek van de Wagenstraat/Dunne Bierkade.

5. Hoek Wagenstraat/Dunne Bierkade - Familie La Fargue

De meeste stadsgezichten werden in de 18de eeuw geschilderd. De familie La Fargue specialiseerde zich in het stadsgezicht. Aan de hand van hun werken zou je een reis met de trekschuit door Holland kunnen maken (klik op het filmpje).

We beginnen hier op de Dunne Bierkade met twee schilderijen van hetzelfde huis en van dezelfde schilder, Maria la Fargue (1743-1813). De schilderijen zijn van het huis wat hier oorspronkelijk op de hoek stond. Het schilderij van de binnenkant geeft een goede indruk van een rijk Haags interieur in de 18de eeuw (eerste afbeelding). De rijk geklede dame brengt met haar zoontje een kraambezoek.

Het schilderij van de buitenzijde is van hetzelfde hoekhuis (tweede afbeelding). Op dit schilderij laat een visverkoper een tarbot zien aan een deftig geklede dame. Naast haar staan haar dochtertje en een dienstmeisje. Van het schilderij is een voorbereidende tekening.

Benieuwd naar het werk van de familie La Fargue? In dit bijbehorende filmpje reizen met hun kunstwerken als leidraad met de trekschuit naar Leiden.

De volgende stop is op de Dunne Bierkade 16.

De familie La Fargue

De meeste stadsgezichten werden in de 18de eeuw geschilderd. De familie La Fargue specialiseerde zich in het getekende en geschilderde stadsgezicht. Aan de hand van hun schilderijen zou je een reis met de trekvaart door Holland kunnen maken.

We beginnen hier op de Dunne Bierkade met twee schilderijen van hetzelfde huis, van dezelfde schilder, Maria la Fargue (1743-1813). Het schilderij van de binnenkant geeft een goede indruk van een rijk Haags interieur in de 18de eeuw. Een schouw in Louis XV stijl, het mosgroene festoengordijn is opgetrokken, de rode overgordijnen van opzij geschoven. Aan het plafond een glazen kroonluchter en op de vloer een Deventer tapijt. De rijk geklede dame links, met een met hermelijn afgezette stola en een hermelijnen mof, brengt met haar zoontje (geheel rechts) een kraambezoek. Links het kraambed, behangen met kostbare stoffen. Het wiegje staat links naast de kraamvrouw, die met haar voeten op een stoofje rust.

Het schilderij van de buitenzijde toont het hoekhuis op de Dunne Bierkade, met de blik richting de Bierkade. Op dit schilderij laat een visverkoper een tarbot zien aan een deftig geklede dame. Naast haar staan haar dochtertje en een dienstmeisje. Hier is een voorbereidende tekening van.

Vervolgens wandelen we naar het Zieken, waar de trekschuiten liggen en varen we langs de oude tolbrug bij Drievliet. We gaan niet naar Delft, maar richting Leiden. Hier komen we bij de zwaairom in Leidschendam, waar veel trekschuiten liggen. Het bekendste schilderij is van de hand van Paulus Constantijn la Fargue (1729-1782), 'De zwaairom in de trekvaart in Leidschendam'. Opvallend aan het romantische dorpsgezicht is de Hervormde Kerk. De kerk staat er nog, maar de koepel is vervangen door een achzijdige schuine kap.

De jongere broer van Paulus Constantijn, Jacob Elias la Fargue maakt een schilderij van de locatie waar het jaagpad over de Stompwijksevaart wordt getild op 'Gezicht op de Vliet met trekschuit'. Uiteindelijk komen we op de Korte Mare in Leiden aan, waar de trekschuiten al weer klaar liggen voor een volgende tocht.

Zie voor gebruikt beeldmateriaal de informatie onder het filmpje op Youtube.

Klik op de afbeelding en bekijk het filmpje op Youtube.

6. Dunne Bierkade 16 - Jan van Goyen

In de 17de eeuw hadden we onze rijkdom en macht te danken aan de internationale handel en scheepvaart. Schepen vervoerden goederen van en naar markten in binnen- en buitenland. Binnenvaartschepen, pakschuiten en trekschuiten voeren tussen de talrijke steden en dorpen van de Republiek.

De meeste reizigers benaderden de stad of het dorp vanaf het water met de trekschuit. Rond 1670 was het vervoer per trekschuit op zijn hoogtepunt. In totaal waren toen 39 steden bereikbaar en 68% van het personenvervoer liep via het water.

Met Jan van Goyen kijken we door de ogen van de 17de eeuwse passagier. Stadsgezichten, met een perspectief op de stad vanaf het water, zijn iconisch in de Nederlandse kunst. Van Goyen munt uit in dit genre.

Van Goyen was een van de meest productieve schilders in de 17de eeuw. Hij schilderde meer dan duizend schilderijen en maakte minstens zoveel tekeningen. Van Goyen schilderde in zijn atelier. Tijdens zijn reizen schetste hij het Hollandse landschap, de polders en de bebouwing. Met name ruïnes, bomen, rivieren, open water, oude kerken, boerderijen, simpele dorpskernen en volksvertier waren bij hem in trek. De vele nieuwe buitenhuizen aan de Vliet bij Den Haag, konden niet op zijn warme belangstelling rekenen. In zijn atelier verwerkte hij deze schetsen in schilderijen, waarbij soms onderdelen bij elkaar geplaatst zijn, die in de werkelijkheid op andere plaatsen te zien waren.

Benieuwd naar de schilderijen van Jan van Goyen? Bekijk het filmpje.

Het huis is te bezichtigen met een gids van het Buitenmuseum.

Jan van Goyen

Deze video gaat over schilderijen die de landschapsschilder Jan van Goyen (1596-1656) in zijn atelier op de Dunne Bierkade 16 maakte. 'Het landschap' is een onderwerp dat het meeste voorkomt op schilderijen in Hollandse inventarissen van de 17de eeuw. Het ging dan vooral om het eigen Hollandse landschap, een nieuw onderwerp in de schilderkunst. Dat het genre landschappen opkwam in 17de eeuw in Holland, is mede te danken aan de trots op het eigen land. Door het Verdrag van Münster (1648) kwam een einde aan de Tachtigjarige Oorlog. De Republiek werd als soevereine staat erkend.

Ook kwam er in de 17de eeuw veel land bij. Een veel gehoorde uitspraak over deze tijd is: 'God schiep de wereld, maar de Hollanders schiepen Holland'. Rijke burgers namen het initiatief om polders droog te leggen. Dat gebeurde met molens. Het land kon vervolgens gebruikt worden voor landbouw en veeteelt. Goed voor de handel!

Jan van Goyen schilderde in zijn atelier. De landschappen zijn niet 'naer het leven'. Op zijn reizen schetste hij het Hollandse landschap en de bebouwing. Met name ruïnes, bomen, rivieren, kanalen, 'open' water, het polderlandschap, oude kerken, boerderijen, simpele dorpskernen en volksvertier waren bij hem in trek. De vele nieuwe buitenhuizen aan de Vliet bij Den Haag konden niet op zijn warme belangstelling rekenen. In zijn atelier verwerkte hij deze schetsen in schilderijen, waarbij soms onderdelen bij elkaar geplaatst zijn die in de werkelijkheid op andere plaatsen te zien waren. Dit schijnbaar realisme is typerend voor de barokke schilderkunst.

In het Jan van Goyenhuis (onderdeel van het Buitenmuseum) op de Dunne Bierkade in Den Haag zijn stijlkamers te zien.

Zie voor gebruikt beeldmateriaal de informatie onder het filmpje op Youtube

Klik op de afbeelding en bekijk het filmpje op Youtube.

Johannes Bosboom

Johannes Bosboom (1817-1891) was een meester in het schilderen van kerkinterieurs. Zijn aquarellen en schilderijen zijn beroemd vanwege de sfeervolle lichtval en het gevoel voor kleur. Bosboom kreeg tekenonderwijs aan de Haagsche Teekenacademie. Zijn leermeester was zijn buurman Bartholomeus van Hove, een beroemde schilder van de romantiek. Naast kerkinterieurs schilderde Bosboom ook veel Haagse stadsgezichten. Hij maakte studiereizen naar Hoorn, Nijmegen, Duitsland en België.

In 1831 gaat Johannes Bosboom (1817-1891) bij zijn buurman Bartholomeus van Hove in de leer. Hij is dan veertien jaar. Salomon Vermeer en de zoon van Bartholomeus van Hove, Huib van Hove zijn dan tevens leerlingen in het atelier. Tussen 1831 en 1835 en van 1839 tot 1840 volgde hij lessen aan de Haagsche Teekenacademie.

Uit onderzoek naar de bewonersgeschiedenis van de Dunne Bierkade blijkt dat de schilder tot aan zijn huwelijk in 1851 bij zijn ouders op nr. 16 woonde. Hij had hier ook zijn atelier. Hij begint zijn schilderscarrière in de stijl van de romantiek en schildert op fantasie gebaseerde stadsgezichten met een poëtische inslag. In 1833 doet hij mee met de Tentoonstelling van Levende Meesters met drie Haagse stadsgezichten in een precieze schildertrant in de stijl van de romantiek.

Later gaat hij, beïnvloed door Rembrandt, met lossere verftoetsen en in een atmosferische stijl werken. Met brede penseelstreken bouwt hij interieurs op. Een goed voorbeeld daarvan is een schilderij van de joodse synagoge aan de Wagenstraat. Met deze impressionistische schildertrant stond Bosboom aan de wieg van de Haagse School en toont hij zich de meester en innovator van het architectuurstuk.

Bosboom is vooral bekend geworden door zijn kerkinterieurs in de traditie van 17de eeuwse meesters als Gerard Houckgeest en Emanuel de Witte. Hij stoffeert zijn voorstellingen met figuren in historische 17de eeuwse kleding.

In 1835 maakte hij een reis in Duitsland en deed er Keulen en Koblenz aan, samen met Salomon Leonardus Vermeer. In 1837 bezocht hij Antwerpen en in 1838 stak hij door naar Frankrijk, waar hij Rouen en Parijs aandeed, nu in het gezelschap van Cornelis Kruseman.

Op 3 april 1851 huwde hij de schrijfster Geertruida Bosboom-Toussaint. Hij verhuist in Den Haag nog twee maal en zou uiteindelijk aan de naar zijn vrouw genoemde Toussaintkade gaan wonen.

Bosboom was lid van de Pulchri Studio, het Genootschap 'Arti Sacrum' (Rotterdam) en de Hollandsche Teekenmaatschappij (Den Haag). Hij werd in 1855 benoemd tot erelid van het Brusselsche Société Royale Belge des Aquarellistes, in 1856 gevolgd door een benoeming tot ridder in de Leopoldsorde.

Als Van Gogh later besluit om kunstenaar te worden is Johannes Bosboom een van de schilders die Van Gogh advies geeft (Etten 16 augustus 1881): *'Toevallig heeft Bosboom mijn studies gezien, heeft mij nog een & ander gezegd er over maar wenschte ik maar eens meer gelegenheid had om door hem terechtgewezen te worden. B. is een van die mensen die de gaaf hebben om ook aan anderen iets te leren & aan 't verstand te brengen.'*

Zie voor gebruikt beeldmateriaal de informatie onder het filmpje op Youtube.

Klik op de afbeelding en bekijk het filmpje op Youtube.

7. Dunne Bierkade 17 - Paulus Potter

Paulus Potter huurde dit huis van zijn buurman, Jan van Goyen. Potter schilderde landschappen en 'Dierstukken'.

Potter schildert het Hollandse landschap als zonovergoten en bevolkt met vee en boerenfamilies, die zich bezighouden met hun dagelijkse werkzaamheden. Rijke stedelingen komen hier op bezoek of wonen op het platteland in buitenhuizen.

Als je in de 17de eeuw van de ene stad naar de andere stad reisde, trok je door het typisch Hollands molenlandschap. Op de boot had je uitzicht over de polders, die meters onder zeeniveau lagen. Potter schilderde dit landschap met al het bijbehorende vee: koeien, schapen, paarden en honden.

Terwijl de veeboeren zich op het platteland bezighielden met de zuivelproductie, investeerden rijke kooplieden in de veehouderij als ossen- of vetweiders. Zij lieten het vee in de drooggemalen polders of op landerijen bij de eigen buitenplaats vet weiden. Ook deze dieren schildert Potter. Potters dieren zijn uitermate realistisch weergegeven. Maar, schijn bedriegt. De wereldberoemde 'Stier' die hij hier schilderde en in het Mauritshuis te zien is, bestaat eigenlijk uit een samensmelting van een aantal stieren, die ook nog eens van verschillende leeftijd zijn. Welkom in de barok!

In het filmpje zijn schilderijen te zien die hier in het atelier gemaakt zijn.

Het huis is te bezichtigen met een gids van het Buitenmuseum.

Paulus Potter

Paulus Potter is een van de meest originele en creatieve kunstenaars uit de 17de eeuw is Paulus Potter (1625 – 1654). Hij staat bekend als landschapsschilder en de dierschilder. Hij heeft een ongeëvenaard gevoel voor realisme. Hij weet ons steeds weer te overtuigen van zijn talent en zorgt voor veel innovaties. Zijn oeuvre is beperkt tot ongeveer 100 schilderijen en een aantal tekeningen en etsen. Dit kleine oeuvre bouwde hij op in een beperkt aantal jaar, aangezien hij al jong stierf. Potter werd slechts 28 jaar. Al op 14/15 jarige leeftijd ontpopte hij zich als groot talent. Zijn beroemdste werk, 'De Stier' schilderde hij op 21 jarige leeftijd.

Potter huurde het grote huis aan de Dunne Bierkade van zijn buurman, de landschapsschilder Jan van Goyen. Dit huis, het Paulus Potterhuis (Dunne Bierkade 17) is onderdeel van het Buitenmuseum in Den Haag,

De familie Van Balckeneynde woonde in het belendende pand aan de andere zijde. Potter trouwt met zijn buurmeisje, Adriana, de dochter van de stadstimmerman.

Kenmerkend voor Potters werk is zijn schildertrant waarbij soms de wisseling van uitermate realistisch details en virtuoos geschilderde delen in één kunstwerk plaatsvinden. Zijn dieren bevinden zich vanaf 1643 in het hier en nu van het Hollandse landschap, een noviteit in de schilderkunst. Potter laat de dieren als silhouetten tegen de hemel afsteken en geeft ons een weids uitzicht over het Hollandse platteland. Door het gebruik van warm tegenlicht wordt een aangename lome zomerse sfeer opgeroepen. De boeren zijn geen karikaturen, zoals bij veel voorgangers van de schilder, maar mensen van vlees en bloed die genieten van het landleven. Het realisme van Potter is een schijnrealisme. Zo bestaat 'De Stier' uit onderdelen van diverse beesten die samengesmolten zijn tot één dier.

Zie voor gebruikt beeldmateriaal de informatie onder het filmpje op Youtube.

Klik op de afbeelding en bekijk het filmpje op Youtube.

8. Dunne Bierkade 18 - Pieter Post

Het pand onderscheidt zich duidelijk van de overige grachtenpanden op de Dunne Bierkade. Het heeft een bordes en een natuurstenen gevel. Het huis is gebouwd in de stijl van het Hollands Classicisme. Deze stijl was gebaseerd op de klassieke oudheid. Ideeën van de Griekse, Romeinse en Renaissance architectuur werden gecombineerd met de inheemse baksteenarchitectuur.

Ook in dit huis is baksteen te vinden. De achtergevel is gemaakt van gele baksteen. Het zijn zogenaamde ijseltjes, bakstenen die gemaakt werden van klei van de uiterwaarden van de IJssel.

Een voorbeeld van de klassieke ornamenten zijn de festoenen, de slingers met druiven, bloemen en exotische vruchten, die op de hardstenen voorgevel zijn aangebracht.

Het huis werd in de eerste helft van de 17de eeuw gebouwd voor en door de stadstimmerman Claes van Balckeneynde (1599/1600-1664) en ontworpen door de architect Pieter Post (1608-1669). Post was een leerling van Jacob van Campen (1596-1657), bekend van het Mauritshuis en het stadhuis van Amsterdam. Van Campen en Post behoorden tot de belangrijkste architecten van de 17de eeuw. Van Balckeneynde werkte veel met hen samen.

Op onze wandeling komen we nog meer bouwprojecten tegen van Pieter Post. Hij verdient een plekje in deze wandeling 'Stap met een Hollandse Meester in een schilderij'. Maar dat verdient wel wat toelichting. Post was tevens fijnschilder. In de 17de eeuw waren er meer architecten met een schilderopleiding.

Benieuwd naar het werk van Pieter Post? Bekijk dan de video.

Het huis is te bezichtigen met een gids van het Buitenmuseum.

Pieter Post

Pieter Post (1608-1669) was de zoon van een Leidse glazenmaker, en begon zijn loopbaan als kunstschilder. Na een aantal jaren in Haarlem werkzaam te zijn geweest als schilder, kwam hij in dienst bij de beroemde architect Jacob van Campen en assisteerde hij bij de bouw van het Mauritshuis (Den Haag) en het buitenhuis Hofwijck van Constantijn Huygens. Na 1640 kreeg Pieter Post steeds meer zelfstandige opdrachten.

Het filmpje begint met het schilderij 'Interieur van Sint Bavo te Haarlem'. Het is geschilderd door de bekende schilder van kerkinterieurs, Pieter Saenredam in 1631. Het lijkt een panoramisch gezicht van het interieur. Saenredam staat bekend om dergelijke schilderijen, waarbij hij speelt met het lineaire perspectief. De horizonlijn is vrij laag. Zodat je het gevoel krijgt dat je in de ruimte staat.

Pieter Post (1608-1669) werkte met Saenredam als kunstschilder samen. Hij zorgde voor de zogenaamde 'stoffering', in dit geval de figuren. Deze hebben de functie om inzicht te krijgen in de monumentaliteit van de ruimte. Recentelijk is ontdekt dat het hier gaat om portretten van Frederick V, de Winterkoning van Bohemen en zijn vrouw, Elizabeth Stuart. Frederick V en Elizabeth Stuart werden gedwongen Praag te ontvluchten na slechts één winter te hebben geregeerd. De rest van hun leven brachten ze in Nederland door. Het koningspaar woonde in Den Haag. Zij stimuleerden en versterkten de hofcultuur die onder Prins Frederik Hendrik en zijn vrouw Amalia van Solms tot bloei was gekomen.

Andere schilderijen van Post zijn te vinden in het Mauritshuis, respectievelijk 'Het Ruitergevecht' (1631), 'Aanval op een legertrou' (1631) en 'Duinlandschap met Hooischelf' (ca.1633).

Pieter Post was bouwmeester van één van de belangrijkste residenties van het Huis van Oranje, Huis ten Bosch. De koninklijke familie woont hier. Het pand is opgebouwd rond een kruisvormige hal, mogelijk is dit gebaseerd op villa's die door de Italiaanse architect Palladio zijn ontworpen. Deze centrale ruimte staat bekend als de Oranjezaal en is één van de meest bijzondere monumenten uit de Nederlandse barok. Het bevat een schilderijencyclus die het Huis van Oranje verheerlijkt.

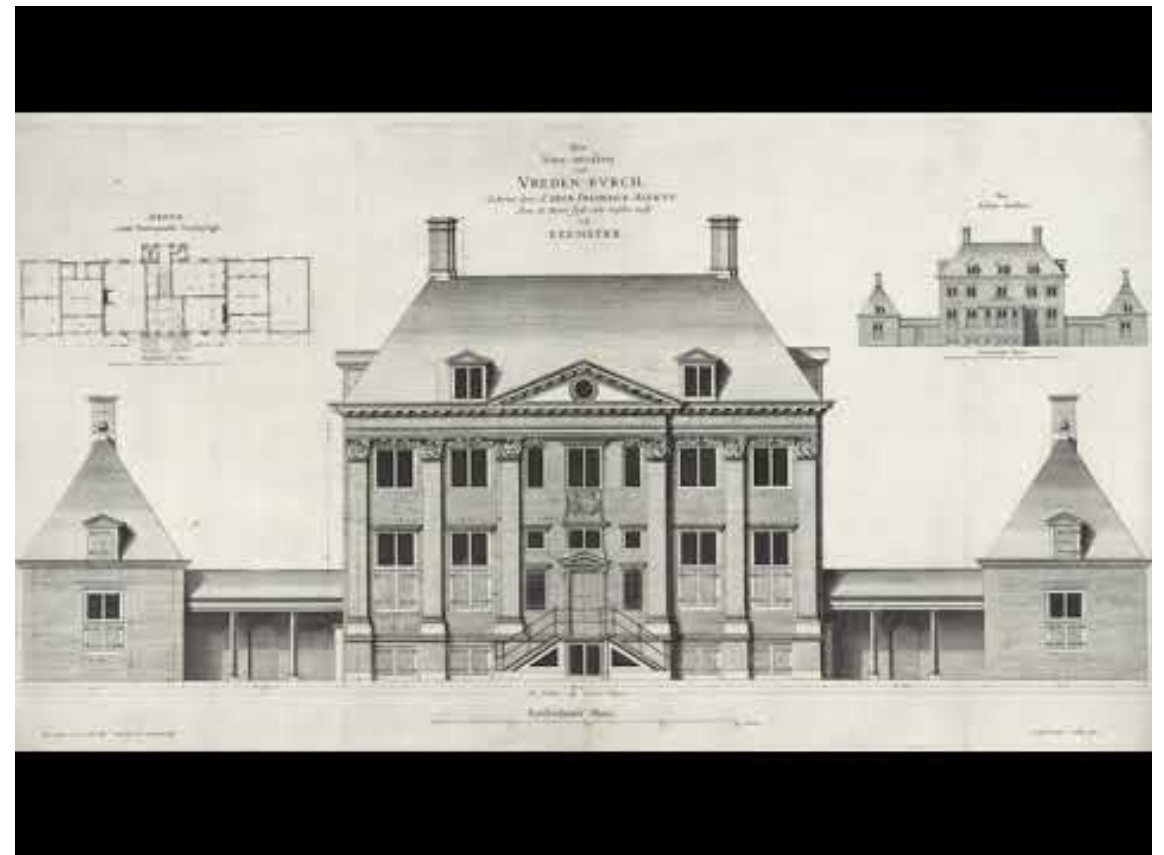
Pieter Post was ook betrokken bij Huis Honselersdijk, het meest ambitieuze van alle Oranjepaleizen. Het huis werd in de eerste helft van de 17de eeuw gebouwd. Post bouwde ook een aantal stadspaleizen, zoals het pand op de

Dunne Bierkade voor de stadstimmerman Claes van Balckeneynde (1599/1600-1664)).

Nadat de Beemster in 1612 was drooggevalen investeerden de kapitaalkrachtige Amsterdamse kooplieden in prachtige buitenplaatsen. Een van die buitens was Vredenburg, gebouwd in opdracht van Frederik Alewijn naar ontwerp van architect Pieter Post (1643-1649).

Ook talrijke openbare werken staan op naam van Pieter Post, zoals het Kruithuis in Delft. Hij bouwde het Gemeenlandshuis Swanenburgh van het Hoogheemraadschap Rijnland, aan de Haarlemmerstraatweg in het dorp Halfweg en werkte samen met Caesar van Everdingen aan een schoorsteenstuk voor de grote zaal (1655). Op het schilderij overhandigt graaf Willem II het privilege van 1255 aan dijkgraaf en hoogheemraden. Ook werkte hij hier aan de sluis tussen de Haarlemmermeer en het Y en in zijn laatste levensjaren aan grondwerken voor Ter Heide.

Zie voor gebruikt beeldmateriaal de informatie onder het filmpje op Youtube.

Klik op de afbeelding en bekijk het filmpje op Youtube.

Jan Hendrik Weissenbruch

'Uw idee van doen zooals Weissenbruch is ook het mijne, maar letterlijk kan ik het niet uitvoeren omdat 14 dagen naar de polder gaan me meer zou kosten dan 14 dagen t'huis blijven en ik al niet weet hoe ik t'huis de eerste 14 dagen door zal scharrelen.' citaat Vincent van Gogh

Jan Hendrik Weissenbruch (1824-1903) is een van de bekende kunstenaars uit de Haagse School. In navolging van de Franse schilders uit de school van Barbizon trokken de schilders uit Den Haag erop uit om in de natuur te gaan schilderen. Dat was mogelijk geworden door de uitvinding van verftubes. Met veldezel, doek, schilderskist met verf en penselen trokken de schilders erop uit.

Zie voor gebruikt beeldmateriaal de informatie onder het filmpje op Youtube.

Klik op de afbeelding en bekijk het filmpje op Youtube.

9. Paviljoensgracht 72-74 - familie van Jan Steen

Jan Steen is een van de beroemdste schilders uit de 17de eeuw. Met humor neemt hij het dagelijks leven op de hak. De Nederlandse uitdrukkingen 'Een huishouden van Jan Steen' en 'Leven in de brouwerij brengen' hebben we aan hem te danken.

Steen werkte vijf jaar in Den Haag en trouwde hier met de dochter van de landschapsschilder Jan van Goyen. Hij is dan al meester-schilder.

We weten niet precies waar hij woonde. Waarschijnlijk bij de familie op de Dunne Bierkade, maar het kan ook zijn dat hij hier woonde (of dit huis later betrok). Het is één van de huizen, waar zijn schoonvader de eigenaar van was. De vader van Jan Steen kocht het later uit de erfenis van Jan van Goyen.

De Haagse periode van Jan Steen behoort tot zijn vroege oeuvre. In deze tijd schilderde Steen levendige scènes met vrolijke boeren in en voor herbergen, kermissen, marktplaatsen, wintergezichten, maar ook landschappen. Het kleurgebruik is nog wat getemperd.

Met Steen zitten we midden in de actie. Het moment is even voor ons vastgelegd. Soms lijken kerken of ruïnes een aanwijzing te geven waar de scène zich afspeelt. Maar dit is de barok; in deze tijd werden schilderijen in het atelier gemaakt aan de hand van tekeningen, etsen, gravures, de eigen inspiratie en fantasie.

Steen is de verteller van de 17de eeuw. Met hem trekken we door het Hollandse landschap, waar altijd wel iets te

doen is. In het filmpje krijg je een beeld van het werk dat hij in zijn Haagse tijd heeft gemaakt. Daarnaast zijn er twee zogenaamde 'Huishoudens van Jan Steen' toegevoegd. Zijn hele familie komt op zo'n schilderij voorbij; zijn vader, zijn moeder, zijn vrouw en zijn kinderen en natuurlijk Jan Steen-zelf.

Loop de hele Paviljoensgracht uit en steek dan de straat schuin over. U komt dan op de Lutherse Burgwal. Uiteindelijk zien we aan de eind van de straat de Grote Markt liggen. Op de hoek Prinsegracht/Grote Markt is onze volgende stop.

Jan Steen

Jan Steen is één van de beroemdste schilders uit de Gouden Eeuw. Met humor neemt hij het dagelijks leven op de hak. De Nederlandse uitdrukkingen 'een huishouden van Jan Steen' en 'leven in de brouwerij brengen' hebben we aan hem te danken. Hij werkte vijf jaar in Den Haag en trouwt hier 1649 met de dochter van de landschapsschilder Jan van Goyen. Misschien trok hij bij zijn schoonouders in of woonde hij in één van de huizen waar zijn schoonvader de eigenaar van was. Dat kan bijvoorbeeld het Spinozahuis geweest zijn. Na 5 jaar verhuisde hij met zijn jonge gezin naar Delft, waar ze korte tijd een herberg en bierbrouwerij runden. Naast Den Haag, woonde Steen ook in Delft, Leiden, Warmond en Haarlem.

De Haagse periode van Jan Steen behoort tot zijn vroege oeuvre. In deze tijd schilderde Jan Steen levendige scènes met vrolijke boeren in en voor herbergen, kermissen, marktplaatsen en wintergezichten. Het kleurgebruik is nog wat getemperd.

Met Steen zitten we midden in de actie. Het moment is even voor ons vastgelegd. Soms lijken kerken of ruïnes een aanwijzing te geven waar de scène zich afspeelt. Maar dit is de barok; in deze tijd werden schilderijen in het atelier gemaakt aan de hand van tekeningen, etsen, gravures, de eigen inspiratie en fantasie. Een Voorschotense kerk kon bijvoorbeeld goed gecombineerd worden met een Haagse kermis. Steen is de verteller van de 17de eeuw. Met hem trekken we door het Hollandse landschap, waar altijd iets te doen is.

In het filmpje concentreren we ons op de Haagse periode van Jan Steen. Maar wel met een slag om de arm. De chronologie van het werk van Jan Steen is moeilijk in kaart te brengen, aangezien slechts een klein aantal schilderijen is gedateerd. Ook is van hem slechts een enkele voorbereidende tekening bewaard gebleven. Daarmee is het moeilijker om inzicht te krijgen in het proces, het ontstaan van het schilderij.

Een uitzondering op de werken uit de Haagse periode of met kenmerken van de Haagse periode is het laatste schilderij. Een zogenaamd 'Huishouden van Jan Steen'. Wat dit schilderij met Den Haag verbindt zijn de hoofdrolspelers; Jan Steen-zelf, zijn vader en moeder, zijn vrouw en zijn kinderen. Hij voert ze als toneelspelers op in dit "tableau vivant".

Zie voor gebruikt beeldmateriaal de informatie onder het filmpje op Youtube.

Klik op de afbeelding en bekijk het filmpje op Youtube.

10. Hoek Prinsegracht/Grote Markt - Paulus Constantijn La Fargue

Met de schilderijen van de familie La Fargue krijgt u een beeld van Den Haag en omstreken in de 18de eeuw. Paulus Constantijn La Fargue schildert De Grote Markt vanaf de Prinsegracht. Het is een drukke groente- en fruitmarkt vol mensen. U heeft vanaf hier zicht op de Grote of Sint-Jacobskerk.

Meer schilderijen van de familie La Fargue bekijken? Klik dan op de video.

Ga links. U loopt nu op de Prinsegracht. Stop bij nummer 4.

11. Prinsegracht - Jacob van Campen en Pieter Post

De Prinsegracht werd rond 1640 aangelegd. De gracht is naar stadhouder Frederik Hendrik (1584-1647) vernoemd. Hij was de prins van Oranje. Vandaar de naam: Prinsegracht.

Via deze gracht kon men met de boot naar zijn buitenhuis in Honselersdijk varen. Honselersdijk werd gebouwd door Jacob van Campen en Pieter Post. Dit was het meest luxueuze buitenhuis van de prins. Het leek wel een klein Versailles. Niet alleen het gebouw en de bijgebouwen, maar ook de boomgaarden en siertuin waren indrukwekkend. Kosten noch moeite bleven bespaard. Franse tuinarchitecten waren verantwoordelijk voor de aanleg van de tuinen en duizenden bomen werden via deze gracht naar het paleis gebracht. Het project werd met geld van de zilvervloot betaald.

De Prinsegracht was een van de omvangrijke bouwprojecten in het centrum van Den Haag, waar Frederik Hendrik een hand in had. Het was de bedoeling dat het een deftige straat zou worden, waar vooraanstaande families hun woonhuis hadden.

En, het begon al goed... Prinsegracht 4, het huis waar u nu voorstaat is ontworpen door Pieter Post. Post werkte in de stijl van het Hollands Classicisme. Het stadspaleis is dan ook in deze stijl gebouwd met pilasters, een kroonlijst en een fronton die de gevel bekroont.

Geïnteresseerd in een sfeerbeeld van het werk van schilder/architect Pieter Post? Kijk dan naar de video.

Op Prinsegracht 15 zit het Design Museum Dedel. Het is onze volgende stop. We komen hier als we het zebrapad voor nummer 8 (Humanity House) oversteken.

12. Prinsegracht - Jacob van Campen

Vermoedelijk bouwde Jacob van Campen Huis Dedel in 1642 voor Mr. Willem Dedel, griffier van de Hoge Raad.

Het huis is een bezoek waard. Absoluut hoogtepunt is het 18de-eeuwse Rococo-stucwerk in het trappenhuis.

Ga rechts richting de Grote Markt. Het gebouw op de hoek is onze volgende stop. Het is De Boterwaag.

13. Grote Markt 8A - Boterwaag

Links staat het Boterhuis, het pakhuis voor de groothandel in boter. Het gebouw komt uit de 17de eeuw en is in Hollands Classicistische bouwstijl gebouwd. In het gebouw zat ook het schildersgilde. Dit was het clubgebouw van de schilders. De landschapsschilder Jan van Goyen was hier het hoofd van en ook Paulus Potter en Jan Steen waren er lid. Het gilde was de beroepsvereniging. De schilders verenigden zich in het St. Lucasgilde. Lid worden kon pas wanneer je meester was. Na een gedegen opleiding werd een leerling gezel en uiteindelijk na het doen van een meesterproef meester.

Steek de Grote Markt schuin over. Ga de Schoolstraat in en loop deze uit. Aan de rechterkant zijn dan de Visbanken. Op de hoek Schoolstraat/Riviervismarkt is onze volgende stop.

14. Riviervismarkt - Jan Steen

Aan het einde van de Schoolstraat rechts zijn de Visbanken. Hier waren in de 17de eeuw overdekte stalletjes.

Vissersvrouwen uit Scheveningen verhandelden er dagelijks verse zeevis. De verkoopsters droegen hun koopwaar in manden op het hoofd en gingen te voet van het vissersdorp aan zee door de duinen naar het centrum van Den Haag. Op de Visbanken waren tal van Haagse ooievaars, die door de gemeente werden verzorgd. Het dier is door Den Haag in haar wapen opgenomen als teken van welvaart.

Direct na de Visbanken komen we bij de Riviervismarkt. Het is de straat aan deze kant van de Grote Kerk.

In de 17de eeuw ontstaat de riviervismarkt als afsplitsing van de 'gewone' vismarkt. Hier werd riviervis, zoals zalm en baars, verkocht. Jan Steen maakt er een levendig schilderij. Steen schildert een gezellig markttafereel bij de aanbouwen van de St. Jacobskerk.

Ga rechtsaf. Op de Dagelijkse Groenmarkt is 't Goude Hooft. Dit is de volgende stop.

15. Dagelijkse Groenmarkt 13 - 't Goude Hooft

In de 17de eeuw bouwde Pieter Post hier een nieuw huis in opdracht van Jacob van Rijckaert, een rijke Amsterdamse koopman. Het huidige gebouw komt uit de 20ste eeuw en is naar dat ontwerp van Pieter Post gebouwd.

Binnen is op een wandschildering te zien hoe Amalia van Solms (1602-1675) opdracht geeft tot de bouw Huis ten Bosch, ook een ontwerp van Pieter Post. In de Oranjezaal van dit paleis wordt de overleden Frederik Hendrik van Oranje (1584-1647) geëerd als degene die de economische voorspoed in de 17de eeuw mogelijk heeft gemaakt. Jacob van Campen coördineerde de schilderijen van de Oranjezaal. Het is misschien wel het belangrijkste monument uit de Nederlandse barok. Het legitimeert het bewind van de familie van Oranje. Nu woont onze koninklijke familie op Huis ten Bosch.

Een kijkje nemen in de Oranjezaal van Huis ten Bosch?

We lopen verder en gaan de Gravenstraat in. De Gravenstraat komt uit op het Buitenhof. Hier gaan we links.

15. Buitenhof 33 - Galerij Prins Willem V

Tegenover de Hofvijver vindt u Galerij Prins Willem V. Dit is het oudste museum van Nederland. Prins Willem V van Oranje-Nassau (1748-1806) liet de zaal in 1774 bouwen om er zijn indrukwekkende schilderijenverzameling tentoon te stellen. De wanden hingen er bomvol, zodat de rijkdom van zijn verzameling goed te zien was. Tegenwoordig is dat niet anders. De schilderijen hangen van plint tot plafond.

Er zijn portretten van Frederik Hendrik en Amalia van Solms en schilderijen van Jan Steen, Paulus Potter en Salomon van Ruysdael.

Het schilderij van Salomon van Ruysdael, 'Rivierlandschap met zeilboten en een trekschuit' is een hoogtepunt van de collectie. Van Ruysdael was de oom van de beroemde landschapsschilder Jacob van Ruisdael. Met Jan van Goyen had hij een bijzondere band. De wedijver tussen de twee kunstenaars was inspirerend. Ze wilden elkaar overtreffen (emulatie) en verwerkten aspecten van elkaars werk (imitatie). Dit zorgde voor een interessante dialoog, die de landschapsschilderkunst vernieuwend maakte.

Galerij Prins Willem V stelt hier ook het 'Spiegelende koetje' van Paulus Potter (1648) tentoon. Potter geeft ons een weids uitzicht over het Hollandse platteland. Door het gebruik van warm licht wordt een aangename lome zomerse sfeer opgeroepen. Het landschap is bevolkt met dieren, die qua proporties niet altijd goed op elkaar zijn afgestemd. Naakte mensen nemen een duik om af te koelen op deze zonnige dag. Een koets met 6 paarden ervoor, komt net aangereden.

We lopen onder de Gevangenpoort door en komen op de Plaats. We lopen langs het monument voor Johan de Witt en steken de straat over. We lopen langs de Hofvijver, langs het beeld van Johan van Oldenbarnevelt. De volgende stop is Museum Bredius.

17. Lange Vijverberg 14 - Museum Bredius

Museum Bredius toont de privé collectie van Abraham Bredius (1855-1946). Bredius was jarenlang de directeur van het Mauritshuis en de onderdirecteur van de voorloper van het Rijksmuseum. De collectie is ondergebracht in een prachtig herenhuis uit de 18e eeuw met een fraai interieur. Hoogtepunt zijn de schilderijen van Jan Steen.

Steen was een veelzijdig kunstenaar, die zich niet tot een genre beperkte. De onderwerpen van de schilderijen in Museum Bredius lopen uiteen.

Ook is er een werk te zien van Joris van der Haagen, 'Weitje met vee in het bos'. Het schilderij is het resultaat van een samenwerking tussen Joris van der Haagen en Paulus Potter. Potter schilderde het vee. Een dergelijke samenwerking was heel gebruikelijk in de 17de eeuw.

Van Jan van Goyen zijn is er het zogenaamde Bredius-Kronig schetsboek. Een boekje dat op 15 mei 1644 door Jan van Goyen in gebruik werd genomen. Van Goyen nam het mee op een aantal korte tochten door Holland. Het bestaat uit een groot aantal tekeningen in zwart krijt, die vlot zijn uitgevoerd. Daarnaast heeft Museum Bredius nog een aantal zeer fraaie tekeningen van Van Goyen in de collectie.

Naast deze kunstwerken van de schilders die in het Oude Centrum, zijn er nog tal van andere noemenswaardige kunstwerken. Er zijn schilderijen van Rembrandt en zijn leerlingen. Een absoluut hoogtepunt is het perspectiefkastje van Pieter Janssens Elinga.

Aan het einde van de Lange Vijverberg gaan we rechts. Het eerste pand op de hoek is het Haags Historisch Museum op de Korte Vijverberg 7. Het is hier 300 meter vandaan.

18. Korte Vijverberg 7 - Haags Historisch Museum

In dit monumentale hoekpand is het Haags Historisch Museum gevestigd. Het is gebouwd in 1636 door Arent van 's-Gravesande (1610-1662) en Claesz. van Balckeneynde (1599/1600-1664). Het werd gebouwd als clubgebouw van de burgerwacht, het Sint Sebastiaans Schuttersgilde.

Het pand is gebouwd in de stijl van het Hollands Classicisme. Het middendeel van gevel van het huis is vormgegeven als een klassieke tempel met vier kolossale Ionische pilasters, die over twee verdiepingen heen reiken. De gevel wordt bekroond met een fronton, waarin schuttersattributen en wapenschilden te zien zijn. Via een natuurstenen bordes komt u in het Haags Historisch Museum.

Veel schilderijen van kunstenaars, die in deze wandeling voorbij zijn gekomen, zien we hier terug.

Een absoluut hoogtepunt is het 'Het Gezicht op Den Haag vanaf het Zuidoosten' (1651) van Jan van Goyen. Het stadssilhouet geeft een goed beeld van de recente bouwactiviteiten, die onder Prins Frederik Hendrik en Amalia van Solms waren uitgevoerd. Ook de gebouwen van het Buitenmuseum; Het Jan van Goyenhuis, het Paulus Potterhuis en het Van Balckeneynde Huis zijn er prominent op aanwezig

Ook het schilderij 'De Riviervismarkt gezien naar het Westeinde' van Jan Steen is hier te vinden. Daarnaast is er werk van de familie La Fargue, Johannes Bosboom en Bartholomeus van Hove te zien. Veel van deze schilderijen werden op de Dunne Bierkade gemaakt.

Nogmaals het filmpje bekijken van Jan van Goyen? Jan Steen? Bartholomeus van Hove? of familie La Fargue?

De volgende stop is het Mauritshuis op Plein 29.

19. Plein 29 - Het Mauritshuis

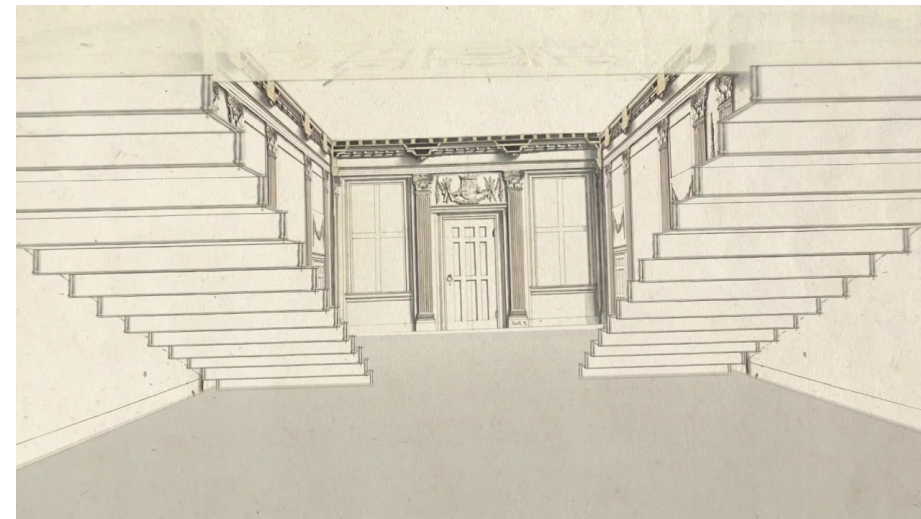
Het Mauritshuis is internationaal beroemd en een must voor liefhebbers van de Nederlandse schilderkunst uit de 17de en 18de eeuw. Met haar unieke collectie schilderijen en schitterende monumentale pand is het een parel in het hart van de hofstad.

Het Mauritshuis werd in 1633-44 gebouwd voor graaf Johan Maurits van Nassau-Siegen, gouverneur van Nederlands-Brazilië. Het werd gebouwd door de bouwmeester Jacob van Campen. Pieter Post assisteerde bij de bouw. Na een brand in 1704 kreeg het Mauritshuis een 18de eeuws interieur.

Het gebouw waarin het museum is gevestigd, is één van de eerste en mooiste voorbeelden van de Hollandse classicisme. In het filmpje 'Het Mauritshuis door de ogen van Pieter Post' is met tekeningen van de originele ontwerpen een animatie gemaakt.

Benieuwd naar de schilderijen die door de Hollandse Meesters uit het Buitenmuseum zijn gemaakt? In het Mauritsmuseum hangen topwerken van Jan van Goyen, Pieter Post, Paulus Potter en Jan Steen.

De volgende stop is bij de Eerste Kamer op het Binnenhof. Het Mauritshuis is pal naast het Binnenhof. Wanneer u bij de voorzijde van het Mauritshuis bent, gaat u links de twee poorten door. U ziet dan de Ridderzaal en rechts van u de Eerste Kamer.

Klik op de afbeelding en bekijk het filmpje op Youtube.

Gezicht op Delft van Vermeer

De trekschuit voer van stad naar stad. De op- en afstapplaatsen waren aan de rand van de stad, zoals in Delft bij de Haringkade. Vanaf de aanmeerplaats bij de Haagse Poort in Delft kon je vanaf 1655 met de boot reizen via Overschie naar Schiedam, Rotterdam of Delftshaven. Maar als je uit Den Haag aankwam moest je wel de hele stad doorkruisen met handbagage en al, om bij de trekschuiten richting Overschie te komen. Het was doorlopen geblazen. Er was namelijk een stipte dienstregeling. De trekschuit vertrok bij het luiden van de klok, zoals blijkt uit een lofdicht van de Haagse dichter en diplomaat Constantijn Huygens (1596 -1687).

Na Rotterdammer Hoofd, of uijtvaert van Delfshaven;

Sij sagens' haestigh volck half blindeling doordraven,

En Delft, langs eene Delft, voor eene straet, begaen;

De schuijt-klock doogde niet een omsien stille staen,

De passagiers vertrokken op de Haringkade tegenover de Rotterdamse en Schiedamse Poort. Dat is goed te zien op het schilderij Gezicht op Delft (1660-1661) van Johannes Vermeer (1632-1675) uit het Mauritshuis. Hier liggen vier trekschuiten voor de Rotterdamse Poort. Op een van de poorten is een klok. Helemaal rechts vooraan is ook nog een trekschuit te zien. Klaar voor vertrek!

Eeuw van de wetenschap

De lichtval en het perspectief spelen een belangrijke rol bij de schilderijen van Vermeer die met het Gezicht op Delft een waarheidsgetrouwe illusie schept. Het beeld van het dagelijkse leven in de 17de eeuw is overtuigend.

De 17de eeuw was de tijd van de wetenschap. Een van de uitvindingen, de camera obscura, werd hoogstwaarschijnlijk door Vermeer gebruikt om het

Gezicht op Delft te schilderen. De camera obscura was een soort kijkkastje met lenzen waarmee een haarscherpe projectie kon worden verkregen. Het gebruik van optische instrumenten met holle en bolle lenzen werd door zowel kunstenaars als wetenschappers gedaan; van Christiaan Huygens tot Baruch de Spinoza en van Antoni van Leeuwenhoek tot Johannes Vermeer.

Zo bekijkt Antoni van Leeuwenhoek (1632-1723) in Delft met zijn microscoop de miniatuurwereld, terwijl de uitvinder Christiaan Huygens (1629-1695), verderop in de menselijke maat van zijn tuin op Hofwijck met een zelfgemaakte telescoop ons zonnestelsel bestudeert. Ook vindt Huygens de voorloper van de film- en diaprojector uit, de toverlantaarn.

Zie voor gebruikt beeldmateriaal de informatie onder het filmpje op Youtube.

Klik op de afbeelding en bekijk het filmpje op Youtube.

20. Binnenhof 22 - Eerste Kamer der Staten-Generaal

De vergaderzaal komt uit het midden van de 17de eeuw. Johan de Witt (1625-1672) had de architect Pieter Post de opdracht gegeven een vergaderzaal speciaal voor de Staten van Holland te bouwen. Voor die tijd maakte dit gedeelte van het Binnenhof deel uit van de residentie van de stadhouders. In 1655 was de ruwbouw van de zaal gereed en werd begonnen met de afwerking van het interieur.

Opvallend in het interieur zijn de plafondschilderingen van de diverse volken waar mee de Republiek handelde. Ze kijken vol belangstelling neer naar wat zich beneden afspeelt. Ook de schoorsteenstukken van de Godin van de Vrede en de Oorlogsgod Mars komen uit de 17de eeuw.

De plenaire vergaderingen die vrijwel altijd op dinsdag gehouden worden zijn publiek toegankelijk. Daarnaast kunt u het gebouw bekijken op Open Monumentendag.

Wanneer u door de poort wandelt en rechtsaf slaat komt u vanzelf bij het beginpunt van deze wandeling. Dat is tevens het eindpunt. We hopen dat u een fijne wandeling heeft gemaakt.

Wilt u meer wandelingen maken van het Buitenmuseum? Er is ook nog een historische havenwandeling en een rondleiding door het museum op Izi.Travel. U kunt tevens op de website www.buitenmuseum.com kijken voor meer mogelijkheden.

Bent u geïnteresseerd in musea, attracties of activiteiten rond de trekvaart in de provincie Zuid-Holland? Raadpleeg dan de website: <https://www.hollandswelvaren.com>

Deze wandeling is mogelijk gemaakt door de vrijwilligers van het Buitenmuseum en de provincie Zuid-Holland erfgoedlijn Trekvaarten. Er is fotomateriaal gebruikt van Kees Oosterholt, Wijkmagazine "Oude Centrum" en Ankie Matlener. De tekst is geschreven door F.W. Hofstra, MA. Eindredactie R.N. van der Ven en A. Haijer.

